

že s samim izborom (v zbirko je uvrstil eseje o Srečku Kosovelu, Miletu Klopčiču in Božu Vodušku) to svojo teorijo preklical. Slovenska literatura je krenila svojo pot, drugačno od tiste, ki je bila načrtovana v *Obrazih*. Zato so v prvotni obliki zanimiv dokument časa, v sedanjem izboru pa obsegajo večinoma tista mesta, ki so izpričala svojo trajno kritično vrednost.

Od treh po osvoboditvi nastalih del, ki so našla prostor v izboru, je najbolj zanimiv esej o Francetu Koblarju. Nastal je ob njegovi šestdesetletnici, vendar se močno razlikuje od običajnih prigodniških jubilejnih poročil. Ta zapis, ki ne obsega Koblarjevega dela samo v širino, ampak skuša prodreti tudi v bistvo njegovega kritičnega in literarnozgodovinskega dela, odlikujeta predvsem izredna preprostost in toplina, ki ju v Vodnikovem delu razmeroma redko najdemo.

In končno naj omenimo še trideset strani obsegajočo bibliografijo. Sestavlja le, podpisana je le z začetnicama M. D., ni imel lahkega dela. Avtor mu je bil pri tem v precejšnji oporo in pomoč, saj si drugače nastanka tako podrobne, več sto enot obsegajoče bibliografije ne moremo razlagati. Poleg Vodnikovih izvirnih del in njegovih prevodov iz tujih jezikov obsega tudi vso literaturo o pisatelju, kjer so natančno citirane celo strani, na katerih je Vodnik samo omenjen. Edina, a precejšnja pomanjkljivost bibliografije je v tem, da obravnava Vodnikova izvirna dela in literaturo o njem skupaj in je zato na nekaterih mestih izredno nepregledna.

Hermina Jug

NEKAJ PRIPOMB V ZVEZI S POMENSKIM RAZVOJEM BESEDE BABA

V zelo zanimivem članku z naslovom *Pomenska analiza besede baba*¹ je Milena Piškur poskusila (priznati je treba, da se ji je posrečilo) slediti razvoju pomenov besede *baba*. V ta namen je pregledala okrog 35 slovarjev slovanskih in drugih jezikov in precej obsežno literaturo. Prav gotovo pa bi veliko novega prispevalo slovensko narečno gradivo, saj bi pomagalo natančneje opredeliti nekatere trditve. Žal je bilo to gradivo zaradi pomanjkanja narečnih slovarjev avtorici nedostopno.

V tem prispevku bi želel v zvezi s člankom Milene Piškur navreči nekaj nadrobniških pripomb.

1. Meteorološki pomen besede *baba* (prim. polj. *baba*, *babak*, fonetično *babok*, *babun*, *babiaste chmury* »posamezen deževni oblak«², č. *báby baby* »oblak, ki prinaša dež«, *babka* »temen oblak«, kar Máček razlaga z asociacijo na neoblikovanost in košatost ter po teh znakih primerja oblak z žensko, Holub in Kopečný pa vidita v besedi *baba* »oblak, ki prinaša dež« nekaj simbol rodovitnosti) poskuša avtorica (str. 9 in 10) povezovati z demonskimi, magičnimi močmi, ki so jih pripisovali vražaricam, čarovnicam.

Zdi se mi bolj prepričljivo in bolj preprosto povezati ta pomen s »potepanjem, pohajkovanjem od hiše do hiše« *bab* — *beračic*. To domnevo potrjujejo tudi druge poljske narečne besede, zapisane v pomenu »posameznih deževnih oblakov«, npr. besede, kakor: *dziady*,³ *dziadowskie*, *dziadkowe chmury*, ki so dovolj pogoste v severni Malopoljski in na Mazovšu. Tudi sporadično z istim pomenom zapisane besede: *szpiegi* »vohuni«, *gońce* »gonjači«, *przodownicy* »prednja straža«, *przewodniki* »vodniki«, *świadki* »izsledniki«, ostajajo v zvezi s postopanjem, pohajkovanjem.

2. Povezava pomena »atmosferskih padavin«, npr. slov. *hábje pšeno*, *babja jeza* »sodra«, polj. *baby*, *baboki* »kosmi mokrega, prhkega snega« z demonskimi silami je verjetna, čeprav so tu lahko vplivala tudi ljudska verovanja, povezana s temi meteorološkimi pojavi. Kadar pada vlažen, prhek sneg, na Poljskem pogosto pravijo — *to baba pieżyne rossypala* (Velikopoljska) tj. *baba* je pernico stresala, ali *dziód babe skubie* (Pomorjansko), tj. dedec babo mlati in še — *aniołki podarły pieżyne* (Zahodne dežele), tj. angelčki so strgali pernico.

V oblikovanju pomenov so se posamezni faktorji križali, prepletali in do različne stopnje vplivali na razvoj.

¹ JiS 1965, št. 1. str. 6–15

² Poljske primere citiram iz svoje študije z naslovom *Meteorološko besedje v poljskih narečjih in zgodovini poljskega jezika*, druge iz članka Milene Piškur.

³ Beseda *dziad* nastopa v poljščini tudi v pomenu »berač«.

3. Zadnja pripomba velja kategoriji s pomenom »prazna, nerodovitna, majhna, malo vredna stvar«, tudi »množičnost (česar je dosti, to je poceni«) (str. 10), kamor bi morali uvrstiti tudi polj. *baby*, *babki* »plejade«, o čemer piše M. P. v opombi: »Morda gre sem tudi polj. *baby* »plejade«, za katere je značilna gostota« (str. 11). Ime *baby* v pomenu »plejade« je znano razen na Poljskem še na Češkem, v Lužicah in Rusiji,⁴ v severni Sloveniji jim pravijo *žanjice*.⁵

Zanimivo je, da se z imenom »skupina žensk« za plejade srečujemo skoraj po vsem svetu. Pri Laponcih je na primer to ime znano kot *tovarišija deklíc*, v Afriki (v Sahari in na ekvatorskem območju) *skupina žensk*, v Avstraliji *skupina deklet* ali *žensk*, ki delajo, plešejo, pojejo, pri plemenih Zahodne Viktorije so to *mlade deklice*, ki godejo za ples, v severni Ameriki pri plemenih Luisenio je to *sedem sester*, ki jih je ugrabil Aldebaran, pri severnoameriških Indijancih so to *zvezdne deklice*, tudi *plesalke*, pri Čukih so plejade *skupina žensk*⁶ ipd.

Ti primeri pričajo o stari asociaciji imen *bab* (deklíc) s konstelacijo zvezd. Pri tem verjetno niso bili brez vpliva obredi in slavnosti, ki so bili morda v času, ko so plejade vidne, saj je znano, da to ozvezdje v posameznih območjih sveta ni vidno vse leto, in pri katerih so bile udeležene ženske.

Władysław Kupiszewski
Prevedla Breda Pogorelec

ZBRANO DELO SATIRIKA RADOJA DOMANOVIĆA

Srbska književnost ima obilico pisateljev, ki so iskreno in odločno odkrivali velike slabosti družbe. Prozaik Radoje Domanović (1873—1908) je med temi avtorji eden najostrejših in najpogumnejših. Njegove satire: *Danga* (1899), *Voda* (1901), *Kraljević Marko po drugi put među Srbima* (1901), *Stradija* (1902) in *Mrtvo more* (1902) so ne samo v Srbiji, ampak v vsej Jugoslaviji znane po ostrih analizah korumpiranega režima Obrenovičev. Zaradi tega je tudi ostal brez službe.

Njegovo *Zbrano delo* (1964) je zdaj izšlo v treh zvezkih. Uredil ga je redni profesor beograjske filološke fakultete dr. Dimitrije Vučenov, učenec zagrebskega profesorja Antuna Barca, avtor velike študije *Radoje Domanović* (Beograd 1959) in mnogih razprav in člankov o srbski, hrvatski in slovenski književnosti, ki jo poleg srbske predava na beograjski fakulteti.

Redaktor je solidno priredil *Zbrano delo* Radoja Domanovića. Sicer je izšla že med obema vojnama podobna edicija, ki pa je bila nepopolna. Vučenov je pisateljev opus kompletiral s šestimi povestmi, ki so ostale pozabljene v manj znanih časopisih. Celotno Domanovićevo delo je razdelil v tri knjige: v prvi so povesti iz vaškega in mestnega življenja, v drugih dveh pa humoristične in satirične novele. Lepo je pokazal, da Domanović ni spreminjal svojih prvotnih tekstov oziroma je zelo redko popravljjal. Razumljivo je, da ta »originalnost« včasih ni bila delu v prid. Koristna je bila redaktorjeva ideja, da pri vsaki noveli navaja revijo ali časopis, kjer jo je Domanović objavil. Pojasnil je njegovo sodelovanje v sarajevski *Bosanski vili*, mostarski *Zori*, Veselinovičevi *Zvezdi*, za tem v *Odjeku*, *Lovcu* in *Srbskem književnem glasniku*. Poiskal je tudi razloge moralnega paradoksa, da je ta opozicionalec sodeloval v *Policiskem glasniku*; urednik te revije je namreč rad objavljaval novele srbskih in tujih pisateljev, Domanović pa se je preživljal samo s pisanjem, ko je bil brez službe.

Urednik je zbral vso literaturo o Domanoviću. Vsaki teh treh knjig je dodal slovar manj znanih besed in fraz, da bi tako približal bralcu pisateljev izraz.

V prvi knjigi je članek Dimitrija Vučenova o Radoju Domanoviću, ki je pravzaprav živahen esej. Odlika tega sestavka je, da je sintetično zajel pisateljevo delo v najbolj poudarjenih označbah in da je na ta način postavil v ospredje jedro njegovega ustvarjanja. Konstatiral je samostojnost pisateljeve satire v odnosu do Swifta in Twaina. Pokazal je, da so viri njegove kritike obrenovičevskega režima: patriarhalna zavest o herojstvu, njegova pripadnost samostojnemu demokratičnemu taboru in tovarišstvo z beo-

⁴ Prim. K. Moszyński; Kultura ludowa Stowian. II. del. Kraków 1934, Str. 35

⁵ Pri Prežihovem Vorancu, Zbrano delo. Druga knjiga. DZS. Ljubljana, 1964, str. 43, kjer beremo: »Kosci so nad Uršljo goro, žanjice nad Svinjsko planino in grabljice nad Golco.«

⁶ Prim. M. Gladyszova, Wiedza ludowa o gwiazdach. Wrocław 1960. Ossolineum, založba PAN. Str. 19.—24.